

Инж. Војо МИЈУШКОВИЋ:

Формирање и досадашње коришћење фондова за унапређење пољопривреде

ДРУШТВЕНИМ плановима за 1955 годину предвиђено је формирање фондова за унапређење пољопривреде. Ови фондови су формираны код Федерације, у републикама и срезовима, односно градовима. Циљ фондова је да се обезбиди сталан извор средстава за финансирање најважнијих мјера и акција из области унапређења пољопривреде.

Средства Савезног фонда, издвојена ове године Друштвеним планом, износе двије милијарде динара. — Републички фонд се углавном формира од дијела основног, а срески из дијела допунског пореза и пољопривреде. За ову годину проценат учешћа фонда у порезу из пољопривреде предвиђен је најмање од 25%, тако да су се на том основу формирали републички и срески фондови. Уредбом је предвиђено да се у ове фондове уплаћују сви приходи од примиијених казни над прекршитељима законских прописа из области пољопривреде. У фондове се могу уплаћивати и друга средства која за ову сврху додијели државни орган или друштвене организације.

За ову годину, како у Републици тако углавном и у свим срезовима, фондови су формираны на бази планом предвиђеног обавезног минимума и износе око 55 милиона динара. Од тога републички фонд 33 милиона, а срески фондови око 22 милиона.

Овај износ зависиће од тога како ће се остварити наплата планираног основног и допунског пореза. Формирањем њих фондова знатан дио средстава издвојених путем пореза из пољопривреде поново се њој враћа и служи као врло значајна база за њено даље унапређење.

Коришћење фондова ове године дошло је са знатним зашћењем, јер се чекало на доношење потребних прописа који су регулисали начин управљања фондовима. Зато се десило да су поједине важне акције и мјере сезонског карактера из области унапређења пољопривреде, прераде и про-

мета, морали изостати, јер се нијесу благовремено обезбиједила потребна средства.

Поред закашњења у доношењу одговарајућих прописа знатну сметњу за брже и ефикасније коришћење средстава фондова претстављала је и та околност што се средства фондова издвајају упоредо са наплатом пореза, а како се ова претежно остварују у четвртном кварталу то је током читаве пољопривредне сезоне прилив ових средстава био недовољан.

Овај недостатак ће се отклонити дјелимично тиме што се неутрошена средства фондова из ове године преносе у наредну, али и поред тога треба настојати да се, нарочито у првом и другом кварталу, када се изводе главни радови у пољопривреди, издвоји што више средстава па макар и из других извора.

Средства савезног Фонда за унапређење пољопривреде према програму коришћења оријентисана су у првом реду на унапређење ратарства и сточарства. Из овога се види тенденција душтвене заједнице за дјеловањем на кључне проблеме унапређења пољопривреде, а то су из области ратарства житарице, а из области сточарства масноћа и извоз. Оваква оријентација Савезног фонда, сасвим оправдана са опште југословенског гледишта, није много ишла у прилог унапређењу ратарства наше Републике као нежтородног подручја, што се види из досадашњих резултата коришћења средстава Фонда немијењених унапређењу ових грана. Од 816 милиона динара, предвиђених програмом Фонда за унапређење ратарства, ми смо до сада корисници за свега 4,5 милиона динара и то за спровођење огледа са наводњавањем и постављањем демонстративних огледа са минералним ђубривима и другим агротехничким мјерама. Услови за коришћење ових средстава су такви да стимулирају у првом реду производњу житородног подручја.

Код овога се може истаћи још једна потешкоћа у коришћењу средстава Савезног фонда која се састоји у томе што се за све републике средства дају под истим условима. Тако се, на примјер, ове године стало на становиште да се код постављања огледа са минералним ђубривима са 30% трошкова терети сам произвођач. Фонд ће у потпуности финансирати постављени оглед, а произвођач ће се обавезати да у корист Фонда за унапређење пољопривреде мјесне земљорадничке задруге уплати одговарајући дио средстава. Земљорадничка задруга треба за своју територију да преузме сву бригу око постављања свих огледа. Са гледишта пољопривредно напредних република, у којима је пољопривредна просвећеност произвођача на знатно вишем нивоу, оваква мјера налази своје апсолутно оправдање јер активира задругу као основну произвођачку организацију на задацима унапређења пољопривреде, а самим тим даје јој се могућност да ствара извјесну материјалну базу за спровођење других актуелних мјера из области унапређења пољопривреде. Ми смо у нашој Републици морали да отступимо од оваког принципа, јер нам задруге немају стручних кадрова за постављање ових

огледа, а пољопривредни произвођачи обично нијесу спремни на улагање дијела сопствених средстава у овакве сврхе.

Средстава намијењена за унапређење сточарства у Савезном фонду износе 450 милиона динара. Од ових средстава према досадашњој расподјели по разним намјенама корисници наше Републике добили су преко 15 милиона динара. Ова средства, у складу са програмом Савезног фонда, користе се за унапређење слатководног рибарства, затим за селекцију стоке, чиме се ствара могућност да се приступи ширем уматичењу квалитетних грла стоке и праћењу њихових производних својстава. Из ових средстава је омогућено формирање прве станице за вјештачко осјеменавање стоке у Титограду, чиме ће се умногоме допринијети ефикаснијој борби против заразних сточних болести, као и рационалном коришћењу висококвалитетних мушких приплодњака који су увезени из Аустрије. Средствима Фонда откупљен је елитни запад оберталске говеди изложен на овогодишњем Новосадском сајму. За акцију меринизације додијељен је милион динара а за додјеле савезних награда на изложбама и смотрема два милиона. За унапређење пчеларства додијељен је милион динара са задатком да се формира станица за одгој матица. Иако је ова мјера актуелна и правилна из омјера потреба опште југословенских, са гледишта проблематике нашег пчеларства не би јој се могао дати такав приоритетни значај, али отступања у намјени средстава Фонда не може бити, те је и ово доказ више да се једнообразност у коришћењу ових средстава не може прихватити, јер се на овај начин користе извјесним дијелом друштвена средства и на оне сврхе које нијесу најцелисходније и најнужније.

Овакви примјери говоре да би у наредној години требало ићи другим путем. Наиме, Савезни фонд треба оријентисати искључиво на финансирање неколико кључних проблема из области унапређења пољопривреде, а који су опште југословенског карактера, свдећи те проблеме на најмањи број. Све остале мјере и акције унапређења пољопривреде пренијети у првом реду на финансирање из средстава локалних, а донекле и републичких Фонда.

Ма да се приликом досадашње расподјеле средстава Савезног фонда тежило за тим да се свакој предузетој акцији и мјери кроз финансирање и начин извођења даде што више савезни карактер и избјегне систем дистрибуирања ових средстава, у томе се није потпуно успјело, јер су средства углавном дијељена по републикама, пољопривредним коморама које одређују крајње кориснике, склапају са њима уговоре и контролишу правилност коришћења средстава.

Знатна средства Савезног фонда ангажована су за студије и истраживања, у првом реду за оне проблеме који су од интереса за федерацију. Наиме популаризације и пропаганде у

пољопривреди као и специјализације стручњака у земљи додијељена су средства од преко 100 милиона динара.

У коришћењу ових средстава наша Република пропорционално учествује тако да ће извјестан број наших стручњака моћи да проведу на специјализацији код истакнутих научних и произвођачких пољопривредних институција у земљи.

Како је и Савезни фонд углавном оријентисан на финансирање мјера из области ратарства и сточарства то је републичким фондовима дата могућност да оријентишу своја средства на кључне проблеме, руководећи се, притом, околношћу да су воћарство и виноградарство као важне привредне гране из Савезног фонда за ову годину морале бити изостављене те би на њих требало обратити већу пажњу у програмима Републичких фондова.

Средства нашег Фонда, у односу на потребе, су доста мала, с обзиром на околност да су се средства могла користити тек од августа мјесеца, те је добар број сезонских акција и мјера морао остати, тако да је Фонд углавном удовољио најнужнијим тражењима из оквира свога програма.

Програмом Републичког фонда предвиђено је коришћење Фонда у следеће сврхе:

Стимулирањем производње квалитетног сјеменског материјала, нарочито сјемена крмног биља, кромпира и поврћа, ова мјера спровела би се углавном преко сјеменског предузећа, чиме ће се најбрже и најбоље дјеловати на унапређење ратарске производње код нас.

Знатна средства намијењена су регресирању лозног и воћног садног материјала и минералних ђубрива.

Регресирање минералних ђубрива предвиђено је за она подручја која су удаљена од жељезничког саобраћаја, тако да би се путем регреса смањила продајна цијена и учинила приступачнија за произвођаче. Међутим, обзиром на нове прописе у вези са прометом вјештачких ђубрива, ову ставку програма треба ускладити са принципима нове уредбе.

Извјесна средства ангажована су за награђивање угледних пољопривредних произвођача као и за додјелу Републичких награда на пољопривредним изложбама и сточарским смотрема.

Програмом Фонда предвиђају се сразмјерно велика средства за подизање ђубришта као и за подизање водопоја у безводним крајевима.

На основу досадашњег потраживања из средстава овог Фонда додијељена су средства у износу око 15 милиона динара.

До сада је одобрено највише захтјева за подзање ђубришта и водопоја. Знатна средства додијељена су за подизање дуванских свшница на подручју Титограда, обзиром на значај ове културе.

Коришћење средстава Републичког фонда је у току и вјероватно ће се до краја ове године још извјестан дио средстава

расподијелити, али ће обзиром на наступајућу зимску сезону, сигурно извјесна средства остати за идућу годину. У програму коришћења средстава Републичког фонда требаће да се изврше извјесне мање измјене које су у првом реду узроковане новим прописима као и економским мјерама које треба предузети у циљу бржег унапређења пољопривреде.

Срески фондови код већине срезова располажу са доста малим средствима. Ова средства већим дијелом оријентисана су на извођење појединих локалних мјера и акција.

Код извјесних одбора ова средства нијесу благовремено издвајана, те кад је у септембру наступила реорганизација одбора новоформирани одбори нијесу имали довољан увид ни контролу над коришћењем тих средстава у расформираним срезovima, тако да се до сада из средстава среских фондова врло мало учинило на унапређењу пољопривреде.

Како ће идуће године вјероватно локални фондови бити знатно већи и на њих ће се добрим дијелом пренијети тежиште финансирања нових актуелних мјера из области унапређења пољопривреде, то се треба благовремено за то припремити.

Управљање Савезним и Републичким фондovima повјерено је Коморама, док среским фондovima управљају народни одбори срезова (градава).

Повјеравање управе и руковања овим фондovima, баш пољопривредним коморама односно управним одборима фондова, хтјело се осигурати друштвено управљање, како би се избјегла административна дистрибуција ових средстава. Непосредно руковање фондом имају управни одбори фонда који се именују из редова пољопривредних стручњака и претставника произвођачких организација.

За израду предлога и прописивање услова коришћења средстава фонда, управни одбор ће користити у првом реду гледишта коморних стручних секција којим путем се обезбеђује највеће учешће директних произвођача у управљању овим средствима.

Значајно је напоменути да се средства среских (градских) фондова могу по одлуци органа управљања водити на посебним рачунима код комуналних банака, а по посебном одобрењу Народне банке и код задружних кредитних установа и штедионица.

Како је још увијек у току коришћење средстава фондова то би требало у оквиру програма фондова који су већ публиковани преко штампе и часописа тражити за свако подручје одговарајућу промјену на најприкладнији начин. Како су досадашњи захтјеви у већини случајева били економски и технички

недовољно образложени, то су управни одбори на основу познавања прилика, а обзиром на краткоћу времена били принуђени да усвајају и овакве захтјеве. Убудуће обради захтјева треба прићи много темељније, настојећи да се друштвена средства што рационалније користе у оне сврхе које ће најбрже дјеловати на пораст и унапређење пољопривредне производње.

Како је ово прва година рада фондова на унапређењу пољопривреде може се констатовати да су они ипак имали знатног утицаја на унапређење пољопривреде и да би, уз отклањање појединих недостатака који су се испољили кроз овогодишњи рад, фондови као стална форма могли у идућој години у том правцу одиграти веома значајну улогу.